

קבצי הערות התמימים ואנ"ש ללקו"ש חלק כ"א שיחה לפ' זכור

קובץ הערות וביאורים אהלי תורה גליון פד (תשמ"א)

א. בלקו"ש פ' זכור ש.ז. (בסעי' א') מביא מ"ש המג"א (סי' ס' סק"ב) הטעם למה תיקנו לקרות פ' עמלק דוקא, ולא תיקנו זה בשאר הזכירות, כי "מ"ת יש לנו חג עצרת וה"ה שבת, ומעשה מרים ומעשה העגל לא תקנו מפני שהי' גנותן של ישראל", ומקשה ע"ז דגם בזכירת עמלק הרי ישנו פורים הקשור עם זכירת ומחית עמלק עד שקוראים פ' ויבא עמלק, והוה "עשי" דזכירת עמלק, עיי"ש.

ולכאוף כוונת המג"א, דהרי גדר המצוה היא לזכור מה שעשה עמלק בדרך בצאת בנ"י ממצרים (כמבואר בהרמב"ם במנין המצוות בריש הל' מלכים, ובכ"מ), וכיון דפורים כל עיקרו הוא משום הנס שנעשה לישראל בימי מרדכי ואסתר, א"כ דעת בנ"י בעיקר על הנס דימי מרדכי ואסתר (ולכך הוה ימי משה ושמחה) ולא על מה שעשה עמלק בדרך בצאתם ממצרים, וגם הקריאה יהי' כטפל לגבי הנס דפורים (כיון דהמזן הי' מזרע עמלק), לכך קבעוה לשבת מיוחדת, משא"כ בחג עצרת וכו' הרי כל ענין החג הוא משום מתן תורה, ועד"ז בשבת, ולכך אי"צ לתקן קריאה מיוחדת, אבל באמה גם מלטון השיחה משמע הטעם ג"כ כהמג"א, כמ"ש אח"כ "איז דערפון משמע, אז די תקנה פון פ' זכור איז (ניט נאר ווייל ס' איז ניטא קיינ זמן מיוחד אויף צו דער- מאנען מעשה עמלק, נאר) ווייל עס איז דא א יתרון וענין מיוחד אין זכירת עמלק לגבי די אנדערע זכירות".

ובאמת גם על מ"ש המג"א דיוצאים מצוות זכירת עמלק בקריאה ויבוא עמלק, (בהערה 8) ישנם הרבה מהאחרונים החולקים ע"ז, ועי' משנ"ב שם, ושו"ת מהרי"ל דיסקין קו"א סי' קא, וראה בנועם כרך י"ב בענין זה, ובכ"מ.

ב) בהערה 31 כתב וז"ל: אף שיש לחלק כי בעמלק הציווי למחות "זכר עמלק" - "משור ועד שה" (רש"י ס"פ תצא, מש"א טו, ג (הפטורה דפ' זכור). וראה מכילתא ס"פ בשלח. מדרש תהלים ט, ז. ועוד. לקו"ש חי"ד ע' 89 הערה 17) - ולכך צ"ל זכירה מיוחדת לעורר השנאה בלב אל עמלק, וראה טעמי מצות להרדב"ז מצוה תקצא, עכ"ל.

אבל יש להעיר דמהרמב"ם ריש הל' מלכים משמע דהמצוה לדורות היא רק למחות זרעו של עמלק, וכך הוא בסהמ"צ מ"ע קפה להכרית זרע עמלק, ולא הזכיר אודות שור ושה, וכך הוא בחיננון מצוה תרד למחות זרעו של עמלק ולאבד זכרו מן העולם זכר ונקבה גדול וקטן, ולא הזכיר שור ושה, ומ"ש הרמב"ם בפ"ה מהל' מלכים ה"ה מ"ע לאבד זכר עמלק, נראה דלישנא דקרא נקט, אבל המצוה היא רק על זרעו.

קבוצה מאברכים לומדי השיחות

ב. בלקו"ש פ' זכור סעי' א' מביא קושיית המג"א (סי' ס' סק"ב) למה תיקנו לקרות פ' עמלק דוקא, ולא תקנו כן בשאר זכירות, ומביא תירוצו דבמ"ת יש חג עצרת ועד"ז בשבת וכו', וזכירת מרים ומעשה העגל לא תיקנו מצד גנותן של ישראל, ומקשה ע"ז דהרי גם בזכירת עמלק יש פורים עיי"ש.

ולכאוף הרי אפשר לתדן קושיית המג"א, דהרי זכירה זו דעמלק שאני משאר זכירות שמדאורייתא צריך להיות מתוך ספר תורה דוקא, כמבואר באו"ח סי' תרפ"ה סעי' ז', ובמג"א שם, (והמקור לזה הוא מגמ' מגילה יח, א, אתיא זכירה זכירה וכו' וכתוב התם כתב זאת זכרון בספר מה להלן בספר וכו', וראה באור הישר שם), (ועי' בשו"ת עמודי אור סי' קכ"ב שכתב דזהו הטעם שאמר ה' כתב זאת זכרון בספר כי במ' שנה שהיו ישראל במדבר לא הי' עדיין ספר תורה, עיי"ש), ובמילא אפ"ל דלכך תיקנו דוקא בזה קריאה מיוחדת מתוך ספר תורה, משא"כ בשאר זכירות דאי"צ ספר, לא תיקנו כיון דאפשר לכאוף להזכירו בינו לבין עצמו, ובפרט אי ניימא דגם שיהא בציבור הוא מן התורה, (ראה מג"א שם, ותה"ד סי' נ"ח עפ"י הרא"ש, וראה בס' ציץ הקודש ח"א סי' נא) מובן למה דוקא הכא תקנו לקרותו בציבור, ולא רצו לסמוך על הקריאה דפ' תצא, דאפשר שבני אדם יכוונו אז לשם השלמת הפרשה כמו בכל שבת, ולא למצוות זכירת עמלק, ולכך תיקנו לקרותה בשבת מיוחדת (ועי' בס' מקראי קודש פורים סי' ז' וס' בינת ציון סי' ב' שיש הבדל בין קריה"ת סתם להקריאה דפ' זכור עיי"ש), אם לא דנימא דתירוצו של המג"א הנ"ל הוא רק לאלו הסוברים דמה"ת אי"צ ס"ת וציבור, וא"כ למה דוקא הכא תקנו קריאה מיוחדת וע"ז מבאר כהנ"ל, אבל לדידן דסב"ל דהוא מה"ת כמ"ש המג"א ובשו"ע אדה"ז סי' רפב סעי' ט"ז, לכאוף הי' אפשר לתדן כהנ"ל, ועי' במחצית השקל בסי' ס' שם, ויל"ע.

ב) במנין המצוות בריש הל' מלכיה כתב הרמב"ם בנוגע לעמלק "שלא לשכוח מעשיו הרעים ואריבתו בדרך", וראיתי מקשים למה מדגיש כאן ואריבתו בדרך, דמשמע דזהו יסוד בגוף המצוה?

ולפי השיחה (סעי' ז') אפשר לבאר, דעמלק מנגד להענין שיהי' מתן תורה, ומצות זכירת עמלק הוא תניא והקדמה לכללות דין דנתינת התורה, דעוד לפני שמקבל את התורה צריך להיות אצל ביטול עמלק עיי"ש, וא"כ אפ"ל דזהו ואריבתו בדרך דעמלק מנגד להדרך שהלכו אז, קבלת התורה.

ג) יש לעיין לפי המבואר בהשיחה דזכירת עמלק הוא הקדמה ותנאי לקבלת התורה, משיטת החינוך הידועה (מצוה תרג) דנשים פטורות ממצות זכירת עמלק, דלכאוף עפ"י הנ"ל גם הן היו צ"ל מחוייבות בזה, אלא דבאמת גם בדרך ההלכה כבר האריכו אחרונים לבאר שיטתו. דלכאוף המצוה דזכירה היא מצוה

בפני עצמה ואינה קשורה עם מלחמה דוקא, וראה במנ"ח שם ואבני נזר או"ח סי' תקט ובשו"ת תורת חסד ח"א סי' לז ובכ"מ.

הרב אברהם יצחק ברוך גערליצקי
- ר"מ בישיבה -

קובץ הערות התמימים ואנ"ש 770 גליון קלז (תשד"מ)

ב. בלקו"ש חכ"א פ' זכור מבאר תוכן מצות זכירת עמלק והקריאה בתורה בשבת מיוחדת, דמזה שלא קבעו בשאר הזכירות שיקראו בתורה, מוכח שישנו ענין מיוחד בזכירת עמלק. ומבאר שם שא"א לומר שהתכלית בזכירה זו היא רק שע"ז יבואו לקיים מצות מחיית עמלק, שע"י הזכירה ישנאוהו, כמו שביארו כמה מפרשים (נסמך שם), דא"כ בזה"ז שלא שייך קיום מצות מחיית עמלק א) משום שמצוות מחיית עמלק היא רק כשנמצאים על אדמתם במצב של מנוחה וכלשון הכתוב והי' בהניח ה' לך מכל אויבך מסביב, ב) גם אם היו תנאים הנ"ל, א"א לקיים בפועל מחיית עמלק דכבר עלה סנחריב ובלבל את העולם, וכל דפריש מרובא פריש. וא"כ הרי ענין הזכירה עתה אינו נוגע לפועל, ולמה יש בזה"ז מצות זכירת עמלק, ועד שבזכירה הזאת דוקא קבעו קריאה בפ"ע בשבת מיוחדת.

ומבאר שמזה מוכח שנפעל ענין מסוים ע"י זכירת עמלק עצמה, והוא דבחי' עמלק הוא שיודע את רבונו ומכוין למרוד בו. וקודם שבא לקיים מצות מחיית עמלק כפשוטו צריך לפעול שבו בעצמו לא יהי' בחי' עמלק - יודע את רבונו ומכוין למרוד בו, אפילו לא בדקות. וזהו ענין הזכירה, לא רק שנאה לעמלק שע"ז יהי' אח"כ עשיית מלחמה ומחיית עמלק, אלא הזכירה עצמה פועלת מחיית עמלק שבלבו. ועפ"ז יובן למה קבעו בזכירה זו דוקא קריאה בתורה, כי תורה היא בעה"ב על מציאות העולם, ע"ד דחז"ל עה"פ לא-ל גומר עלי, וע"י שמקשרים הזכירה עם הקריאה בתורה נעשה זה זכרון שפועל מחיית עמלק בנפשו.

וע"פ ביאור הנ"ל, אפשר לבאר מה שמצינו שאין מדייקים שיבינו את תוכן הענין שבפ' זכור כשקוראים בתורה, דהנה בקריאת התורה של כל השנה ה"ה יוצא גם כשאינו מביין, כמו שפסק אדה"ז בהל' ת"ת פ"ב הי"ב דבתורה שבכתב מקיים מצות ת"ת גם כשאינו כלל, אבל פ' זכור הנה כפי שביארו המפרשים אין

עיקרה מצות ת"ת, רק יסודה לעורר שנאת עמלק,
ושעי"ז יבואו לקיום מחיית עמלק, א"כ הי' צ"ל
שיבינו את תוכן הענין, שזה הרי נוגע לעורר
השנאה.

ועפ"י ביאור כ"ק אד"ש דלעיל יבואר גם כאן,
שאיך הקריאה בתורה כדי לפעול שנאת עמלק, רק, שזה
פועל ביטול עמלק שבנפשו, וזה נפעל ע"י שמקשרים
זכרון מחיית עמלק עם קריאה בתורה, ולכן יוצא י"ח
גם כשאינו מבין כלל פירוש המלות.

הח' אברהם משה יוסף
הרץ

קובץ הנ"ל לגיון קלח

יח' בגליון א' מביא הח' א.מ.ב.ה. מלקוטי
שיחות חלק כ"א שיחה לפ' זכור, שמבאר ענין זכירת
עמלק שבפ' זכור. שצריך למחות בחי' עמלק בליבו
יודע את ריבונו ומכיון למרוד בו. ואם כן מצוה זו
שייכת גם בזמן הזה אע"פ שלא שייך עכשיו מחיית
עמלק בפועל. ולכן צריך לקשר ענין זה בקריאה
בתורה שהתורה היא בעה"ב על מציאות העולם וכו'.

ע"כ ומבאר שם דמובן הא דמצינו שאין מדייקים שיכינו את חוכן הענין שבפר' זכור לפי המבואר בשיחה שהזכירה אינה כדי לשנוא את עמלק כדי להילחם עמו, אלא הזכירה כדי למחות בחי' עמלק בליבו ולכן ייצא יצ"ח גם כשאינו מבין פי' המילוח עכ"ד.

ולכאורה אינו מובן ראיתו, דבסעיף שם שם וז"ל: "...דער זכור את אשר עשה לך עמלק" איז ביי אים כדבעי, ווערט אויפגעטאן מחיית עמלק בנפשו... ובהערה 42 מביינן ללקו"ש חי"ט ע' 224 איחא וז"ל: "...און ביחד עם זה - אל ער געדיינקען באמתיו אז ס'איז דא א מציאות עמלק..." (הדגשות הכותב), שמוכן מזה שאין מדובר כאן אודות סחם זכירה בעלמא שאפילו פי' המילוח אינו מבין, וכ"ש את תוכנה וענין של מעשה עמלק וזכירתו אלא אודות זכרה ממבין היטב את חוכן וענין זכירת מעשה עמלק עד כדי כך שפועל מחייתו בלבו ונפשו, ולא כדכתב הנ"ל דלפי המתבאר בשיחה אם לא מבין את פי' המילוח.

(והנה בעצם הדין אם יצ"ח אפי' באינו מבין ואם הוי לכתחילה או בדיעבד יעוין בספר מועדים וזמנים ח"ב סי' קס"ה שדן בזה).

מנחם מענדל פו

קובץ הערות וביאורים אהלי תורה גליון רכו (תשד"מ)

א. בלקו"ש חכ"א בשיחה דפ' זכור (עמוד 195) מבאר את ענין מלחמת עמלק שהיא רק בבחי' ו"ה של שם הוי' ולא בבחי' י"ה. וזלה"ק "עיקר מלחמת עמלק איז אויף דעם ענין פון פועל ממש אויף מוחין אליין בחי' י"ה איז ער ניט אזוי מנגד. אים ארט ניט אזוי שטארק דעם יודע את רבונו אז מ'האט (נאר) א פארשטאנד אין אלקות ער וויל אבער אז דאס זאל ניט פועל זיין אויף מדות שבלב וואס ברענגען צו מחשבה דיבור ומעשה (בחי ו"ה)". עכ"ל.

ולכאורה במאמר ד"ה זכור את אשר עשה (תשמ"א, בלתי מוגה) מובא בזה"ל "וכיון שלא היו שייכים לבחי' י"ה ולבחי' ו"ה אלא היו רק מאמינים הרי אין לעמלק שליטה עליהם". ובהמשך מבאר שדוקא אח"כ שיצאו ממצרים והתחילו לעלות בבחי' הגילויים, אפשר שתהי' מלחמת עמלק בהם. היינו משמע מהכי שמלחמת עמלק הייתה גם בבחי' י"ה. ועוד מבואר בכ"מ שעמלק בגימט' ספק היינו שענינו לעשות ספקות בקדושה, וע"פ המבואר בשיחה הנ"ל שי"ה כולל (בנפש האדם) ענין הבינה שענינו שכל, א"כ מובן שענין הספק שייך בעניני השכל שהרי מבין ויודע באלקות בשכל (וכמבואר בשיחה הנ"ל). וא"כ מובן מכל זה שענין מלחמת עמלק הוא גם בנוגע לי"ה שבשם הוי', שענינו חב"ד בנפש האדם. (שכל).

ואפשר לומר שנכון שכל מטרת מלחמת עמלק היא בנוגע לו"ה שענינה בנפש האדם ענין המדות (אהבה וכו') וענין המעשה, בקבלת עול... "שיודע את רבונו ומתכוון למרוד בו". משא"כ בעניני חב"ד (י"ה) שבנפש האדם שלא איכפת לו כ"כ (כנ"ל) אבל עם כ"ז נלחם גם בזה שענין הדעת לא יגיע ויפעל המדות. וכמבואר בתו"א ס"פ תצוה וז"ל... שגם אם לבנו יבי בעבודת הוי'... לא די שאינו מכריח את ליבו לכופו ולהטותו לאהבת ה' אלא אף גם זאת שעושה להיפך... וזהו לשון עמלק ע"ב מל"ק... שהוא המכרית ומפסיק הקשר וההתחברות שבין הראש ומוחין להתפשטות הלב. וכמבואר גם בדמ"צ מצוות "זכירת מעשה עמלק" (עמוד 190) שמבאר שם שמלחמת עמלק באה דוקא לאח"ז שענין נקודת הלב באה מהתכוונות בשכל משא"כ במצרים שנקודת הלב באה מצד אמונה לא הייתה ע"ז מלחמת עמלק ומזה יש להבין שענין מלחמת עמלק קשורה ג"כ עם ענין החב"ד (י"ה) שבנפש האדם שע"ז נלחם עמלק. וכן אנו רואים גם במאמר זכור את אשר עשה הנ"ל שבהמשך מבאר את ענין מלחמת עמלק שהייתה נגד ההליכה בדרך הוי' השייך לענין ואתה עייף ויגע שי"ל שענין זה שייך לענין המעשה שע"ז הייתה מלחמת עמלק ובמילא מובן שע"ז הייתה עיקר מלחמת עמלק. וכן גם יש

לדייק משיחה הנ"ל שכתוב שם בזה"ל... אויף מוחין אליין -
בחיל' י"ה - איז ער ניט אזוי מנגד משמע שמהו התנגדות יש.

מנחם מענדל פרידמן

קובץ הנ"ל גליון רכט

יח*.. בלקו"ש חכ"א בשיחה לפ' זכור (עמ' 195) מכאר שמלחמת
עמלק היתה רק בנוגע לבחיל' ו"ה של שם הויל' ולא לבחיל' י"ה
וז"ל: "עיקר מלחמת עמלק איז - אויף דעם ענין פון פועל
ממש. אויף מוחין אליין - בחיל' י"ה - איז ער ניט אזוי
מנגד. אים ארט ניט אזוי שטארק דער יודע את רבונו אז מהאט
(נאר) א פארשטאנד אין אלקות, ער וויל אבער אז דאס זאל
ניט פועל זיין אויף מידות שבלב (וואס ברענגען צו) מחשבה
דיבור ומעשה (בחיל' ו"ה).

ולכאורה במאמר ד"ה זכור את אשר עשה כו'. (ש"פ זכור
ש.ז.) מובא בזה"ל: "והיינו דהגם שיודע את רבונו, מ"מ
עושה את תפקידו לכוין למרד בו. ובספירות הוא ענין ספירת
הכתר, דלעו"ז (וכנודע שמכיון שהאדם נברא שיהי' בעל בחירה
"ובחרת בחיים" לפיכך זל"ז עשה אלוקים). היינו שהוא מנגד
לא רק למידות דקדושה ולא רק למוחין השייכים אל המידות
ולא רק למוחין מצ"ע אלא שהוא בבחיל' כתר ומקיף שלמעלה
ממוחין (ע"כ).

היינו משמע שמלחמת עמלק הוא גם בנוגע למוחין (שכנוגע

למוחין השייך למדות. אפשר ללמוד בשיחה הנ"ל שגם בזה נלחם
עמלק וראה מה שכתבתי בגליון כח. ואיך אומר בשיחה
שהמלחמה היא רק בנוגע לבחי' י"ה ענין המידות.

ועוד, ששם בשיחה ס"ד (עמוד 193). מכאן שענין עמלק
הוא שידוע את רבונו ומתכוין למרוד בו. ובהערה שם מקשר את
עמלק עם בלעם הרשע. ולכאורה בלקו"ש חכ"א בשיחה נארא
(ב) (עמ' 40) כתוב וזלה"ק: "...ווייל "יודעים ומשיגים".
אז דער אויבערשטער איז "חיותם וקיומם". ובמילא זיינען
זיי ניט מורד אין דעם אויבערשטן, ווי בלעם האט געזאגט
"לא אוכל לעבור את פי ה'". ע"כ.

משמע מכאן שידועים את ריבונם ואינם מתכוונים למרוד
בו. וצ"ע.

מנחם מענדל פרידמן

קובץ הנ"ל גליון רלא

כו. בגליון ל (רכט) שאל מ.מ.פ. מהמובא בלקו"ש חכ"א (עמ'
195) שמלחמת עמלק היא רק בנוגע לענין המדות (ו"ה), ולא
בבחי' המוחין (י"ה). והקשה הנ"ל שלכאורה במאמר זכור את
אשר עשה כו', (ש.ז.) מבואר שעמלק נלחם בבחי' המוחין
ולמעלה מזו.

ועוד הקשה הנ"ל שמיחה הנ"ל (עמ' 193) אנו מוצאים סתירה לכאורה למ"ש בשיחה לפ' וארא שם (עמ' 40) שבשיחה הנ"ל כתוב שעמלק יודע את רבונו ומתכוין למרוד בו. בא מבלעם. ובשיחה לש"פ וארא אנו רואים שכתוב שדרגת בלעם היא שאינו מורד מכיון ששיג ויודע שהוא קיומם וחיותם.

בנוגע לשאלה הא' י"ל: א) ידוע מ"ש רש"י בנוגע לעמלק, שאין השם שלם ואין הכסא שלם עד שימחה שמו של עמלק, וראה בלקו"ש ח"ו (עמ' 106) וזלה"ק: "...ועפ"ז יש לפרש אז מיט די ווערטער "וכשימחה שמו יהי' השם שלם והכסא שלם" מיינט רש"י צו זאגן, אז דורך מחיית עמלק ווערט (ניט בלויז אראפגענומען ווערן דער גרעון (הדגשת המעתיק) השלימות וואס קומט בסיבת עמלק, נאר עס וועט אויך) צוקומען א העכערע שלימות (כביכול) אין שמו וכסאו של הקב"ה. עכ"ל.

מהנ"ל מובן דזה נכון שעיקר מלחמת עמלק הוא בנוגע לענין המידות (בח"י ו"ה) אבל ע"ז פועל גרעון ככל ענין השם מכיון שאין השם שלם ע"י שמפסיק את ענין ההשגה שבמוח שלא ירד ללב.

ב) מבואר בתניא פט"ז "שמחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה", היינו, שאפי' באם התבונן בגדלות הוי' ולא הגיע לבח"י אהבה - אעפ"כ מצרף הקב"ה מחשבה טובה זו לתומ"צ שקיים ע"כ. ומעלה אותה עד עולם הבריאה מקום עליית תומ"צ ע"י אהבה בהתבוננות, ובענינו י"ל שבדרגה זו נלחם עמלק הואיל וזה מביא למעשה בפועל וראה בשיחה ש"פ זכור הנ"ל וזלה"ק: "און אין דעם פרט פון עמלק - אז זיין "יודע את רבונו" בריינגט ניט קבלת עול רבונו עכ"פ לויט דער ידיעה", ע"כ. היינו, משמע מכאן שמלחמת עמלק היא רק באם התבוננות זו בחב"ד, אינה מביאה מעשה בפועל, אבל כשמביאה אז גם לזה מנגד, (ועפ"ז אפשר לומר גם בנוגע למ"ש במאמר שעמלק מנגד גם לבח"י כתר המקיף י"ל שזה כדי שלא ירד לחב"ד לבוא במעשה בפועל).

ובנוגע לשאלה הב': י"ל ע"פ מ"ש בלקוטי פירושים, שינויי נוסחאות (עמ' תס"ה) (הובא ג"כ בלקוטי - ביאורים, הרב י, קארף) וז"ל: "ולכאורה קשה הרי מצינו מאו"ה עוברים על שבע מצוות ב"נ שנצטוו עליהם. והת' פשוט שהוא ע"ד המבואר בנוגע לבנ"י מפני רוח שטות שנכנס בו ומכסה ומסתיר על האמת שזהו בסתירה למה דקרו לי' אלקא דאלקיא אבל מצד עצמם כמו שנשפעו מהקליפות וסט"א הן באופן שלא יעברו ולא ימרדו, וכמו בלעם שאמר לא אוכל לעבור את פי ה' אף שבא על אתונו שזהו מז' מצוות ב"נ", ע"כ.

היינו, רואים מכאן שישנם שני אופנים. מ"ש בשיחה

וארא שם הילינו שזה כמו שנשפעו מהקליפות שאז הם באופן שלא
יעברו ולא ימרדו, ומ"ש בשיחה ש"פ זכור ובכו"כ מקומות
שמתכוין למרוד בו, הילינו מפני רוח שטות שנכנס בו.

א' מאנ"ש
- ברוקלין נ.י. -

מעלת מצוות דרבנן שחלים אגברא – על מצוות דאורייתא

ד. בלקו"ש חלק כ"א פ' זכור מגדיר כ"ק אדמו"ר שליט"א את ההבדל בין מצוות דאורייתא למצוות דרבנן וז"ל הק': (מתורגם) "מהעילויים במצוות דאורייתא לגבי מצוות דרבנן זה מה שמצוות דאורייתא יש להן פעולה חזקה בעולם כפי שמובא האריכות בזה באחרונים אשר חילקו שאיסורי דאורייתא הם איסור חפצא שהדבר עצמו נעשה דבר מתועב כו' משא"כ איסורי דרבנן ישנם כמה דיעות שהם רק איסור גברא חכמים הניחו איסור על האדם אבל לא על חפצי העולם עצמם" עכל"ק.

בהמשך מבאר את מעלת מצוות דרבנן מצד הגברא ולעו"ז את העילוי שיש במצוות דאורייתא מצד החפצא ובלשונו הק': "שאדרבה מצוות דאורייתא יש להן את כח התורה להביא את החפצא מציאות העולם באופן שאיננו במצוות דרבנן כנ"ל". עכל"ק.

ועד"ז מבאר את העילוי של מצות קריאת פ' זכור מצד ציווי התורה וז"ל: "שע"י זכירת עמלק נפעלת מחית עמלק בנדו"ד שבאדם" עכל"ק. ושם מציין בהערה 55 וז"ל: "שפעולת המצוה בהאדם הו"ע של חפצא (שבגברא גופא)". משמע מדברים אלו שבאדם עצמו יש חילוק של גברא וחפצא, ונראה

לחלק בפשטות שהגברא אצל האדם הוא הנה"א והחפצא הוא הנה"ב. אך צריך עדיין ביאור מה נפעל ומה צריך לפעול במצוות דרבנן בגברא שבגברא דהיינו הנה"א ועוד יותר לא מובן בלשונו הק': "היות שבקיום המצוות שהוסיפו רבנן מתבטאת עריבות ותשוקה להיות עבדה' שלכן בקשו לכתחילה גזור עלינות גזירות" כו'. עכל"ק.

בשלמא בנה"ב (דהיינו שיעבוד הנה"ב ובזה שייך לשון עבדות) אבל בנה"א איזו עבודה ישנה?

אך יובן זה בהקדים עפ"י מה שנאמר במאמר ד"ה והיה עקב תשמעון בקונטרס כ' מנ"א מז' לגבי החילוק הנאמר בתניא בין מעשנו לעבודתנו, וז"ל: "ומזה מובן דהחילוק שבין מעשינו לעבודתינו (בכללות התומ"צ) הוא דגם כשהנפש הבהמית שלו מסתרת על הטבע דנה"א וצריך להתיגע להסיר את הכיסוי וההסתר דנה"ב ולגלות הטבע דנה"א מ"מ הוא בכלל מעשינו

מכיון שהיגיעה שלו היא רק לגלות הטבע דנפשו האלקית ועבודתינו היא שהיגיעה שלו היא יותר גם מהטבע דנה"א". עכל"ק.

ובהמשך המאמר מסביר כ"ק אדמו"ר שליט"א מהו חסרונה של הנה"א והיתרון שמקבלת עי עבודתינו וז"ל: "זכמבואר בכ"מ בענין היתרון דאהבת ה' שהנה"א פועלת בנה"ב על האהבה דנה"א שהאהבה דנה"א היא בבחי' מציאות דגם האהבה דהנשמה מה שהיא רוצה לידבק בשרשה ומקורה הגם שתהיה אין ואפס ותתבטל שם במציאות לגמרי מ"מ מכיון שרצון זה הוא מצד טבעה הרי ע"י רצון זה אינה בטלה צורתה העצמית משא"כ האהבה דנה"ב מכיון שבטבעה היא נמשכת לענינים גשמיים והאהבה לאלוקות היא היפך טבעה הרי ע"י האהבה לאלוקות שנתחדש בה ע"י העבודה דנה"א נפסד צורתה ובטלה לגמרי ביטול המציאות וזה פועל ביטול הצורה דנה"א שהאהבה שלה תהיה בבחי' ביטול לא מצד הטבע ומציאות דאוהב (נשמה) כי אם אהבה מצד נאהב (אלוקות)". עכל"ק.

ובזה יובן העילוי והעבודה השייך בנה"א (שזה ענין הגברא) והיינו שאהבת ה' לא תהיה בבחי' מציאות, אמנם במאמר מדובר ביחס לבע"ת אך ענין זה שייך גם לעילוי של מצות דרבנן וכפי שמודגש הענין בשיחה וזלה"ק: "ועוד י"ל במצות דאורייתא היות שהן פועלות באופן חזק לא מוכר שמקיימים את המצוה מצד ציווי הקב"ה היות וסגולת המצוה (מה שפועלת בעולם) מעלימה על אופן קבלת עול שבקיום המצוה (שזה מצד ציווי הקב"ה)". עכל"ק.

וחסרון זה שייך בנה"א היות שהיא זאת המכירה בסגולת המצוה משא"כ במצות דרבנן נפעל הביטול כמוסבר לעיל.
(אמנם גם במצות דאורייתא קיים עילוי זה אך במצות דרבנן הוא מודגש במיוחד כמוסבר לעיל).

הת' יחזקאל צבי גרין
תות"ל כפר חב"ד

מחיית עמלק ע"פ פנימיות הענינים

הרב אברהם מענדל פרידלאנד

א.

דברי כ"ק אדמו"ר בלקו"ש

בלקו"ש (חכ"א פ' זכור) מקשה כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו כיון שהחיוב למחות את עמלק אינו שייך בזמן הזה, משום שאין ישראל על אדמתם¹ ובמצב של מנוחה², ועוד דכבר עלה סנחריב ובלבל את העולם וכל דפריש מרובא פריש, א"כ מדוע חייבים בזכרון עמלק בזה"ז³, ועוד קבעו על זכירה זו שבת מיוחדת בה יקראו פרשת זכור⁴.

עוד מקשה כ"ק מדוע יש צורך בציווי מיוחד "זכור את אשר עשה לך עמלק" כדי לעורר הנפשות במאמרים להלחם בו, ואין די בציווי "תמחה את זכר עמלק בלבד", דהרי בציווי הדומה לזה לגבי שבעה אומות, "לא תחיה

1. עיין בהערה שמוכיח כ"ק אדמו"ר דין זה ממאמר חז"ל "ג' מצוות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ . . להכרית זרעו של עמלק".

2. מציין כ"ק לדיוק לשון הפסוק "והיה בהניח ה"א לך מכל אויבך גו' תמחה את זכר עמלק גו'", דהלשון בהניח מראה על זמן של מנוחה.

3. ובהערה (27) "ודוחק לומר שהוא רק כדי להיות מוכנים למלחמת עמלק בביאת המשיח (דאחכה לו בכל יום שיבוא)".

4. דייק לשון השיחה "קומט אויס אז דער ענין פון זכירת עמלק איז ניט (אזוי) נוגע לפועל". וי"ל כוונת השיחה שאע"פ שצריך לזכור מעשה עמלק כדי שנקיים מחיית עמלק בימי המשיח מ"מ אין זה נוגע כ"כ כדי לקבוע קריאה מיוחדת ושבת מיוחדת לזה, ומדוע קבעו קריאה מיוחדת כו'.

כל נשמה", לא מצינו ציווי מיוחד לזכור את מעשיהם הרעים וכדומה כדי לעורר הנפשות להלחם בהם.

ומתרץ כ"ק אדמו"ר דמאחר שענינו של עמלק הוא יודע את רבנו ומכוון למרוד בו⁵, הרי כדי שנוכל לכלות עמלק כפשוטו בימות המשיח צ"ל תחילה מחיית עמלק בנפשנו, ומשו"ה גם בזה"ז חייבים בזכרון עמלק, כדי למחות מלבו את הכוונה למרוד בו גם בדקות.

ב.

ביאור הענין

הנה בהשיחה הנ"ל מבואר שהמטרה בזכירת עמלק היא מחיית עמלק, וכמו שמוכיח כן מהפסוק "זכור גו' והיה בהניח ה"א לך מכל אויבך גו' תמחה את זכר עמלק", א"כ צ"ל גם לפי הביאור דזכירת עמלק היינו לפעול מחיית המחשבה כו' דמכוון למרוד בו, מ"מ מטרת המצווה דזכירה זו היא כדי שיוכל לקיים מחיית עמלק בעולם כפשוטו.

ג.

לכל מצוה ענין מיוחד ועצמי

עפ"י ביאור כ"ק אדמו"ר יהי' מובן עוד ענין, דברובו ככולו של המצוות שהרמב"ם מונה למצוה בפ"ע יש חידוש וענין עצמי בכל מצוה ומצוה ואינן הכנה למצוה אחרת, וא"כ נוצר כאן במצות זכירת עמלק קושי מהו הענין המיוחד שבה הרי כל כולה הכנה למחיית עמלק, ולאידך אם הזכירת עמלק היא הכנה למחיית עמלק איזה מקום יש לומר שיש גם במצוה זו ענין עצמי, א"כ כיצד ניתן להחזיק בשני הקצוות.

אמנם לפי ביאור כ"ק אדמו"ר הענין מובן, שיש חידוש במצוות זכירת עמלק למחות העמלק שבלבנו, אולם גם פרט זה שהוא חידוש בפ"ע משמש

5. יתכן שיש לזה רמז בפסוק (דברים כה, יח) "אשר קרך בדרך . . ולא ידא אלקים".

הכנה למצוה דמחיית עמלק כפשוטו, נמצא שמצד אחד יש כאן חידוש וענין עצמי [למחות עמלק שבלבנו], ולאידך גם זה משמש בתור הכנה למחיית עמלק כפשוטו.

עיינ בעומק הענין שדוקא ע"י מחיית עמלק בלבנו נוצר רצון אמיתי שצריך למחות את העם עמלק שמסמל יודע את רבונו ומכוון למרוד בו.

ד.

מחלוקת הרמב"ם והבה"ג

הנה חולקים הרמב"ם והבה"ג לענין מנין מצוות זכירת ומחיית עמלק, הרמב"ם מונה אותן לב' מצוות (מ"ע קפ"ח-ט), ואילו הבה"ג מונה אותן למצוה אחת. ומבאר כ"ק אדמו"ר (הע' 20) בשם הר"י פערלא שלפי הבה"ג מצוות זכירת עמלק כלולה במצוות מחייתם, ואילו להרמב"ם הוי ב' מצוות נפרדות.

ובהשקפה ראשונה חולקים הרמב"ם והבה"ג בחקירה אם מצוות זכירת עמלק הוי הכנה למצוות מחיית עמלק או הוי מצוה בפ"ע, וכפי שמצינו כו"כ טעמים למצוות זכירת עמלק במדרש כו' [כמובא בהמשך].

וע"פ ביאור כ"ק אדמו"ר [בגוף השיחה] י"ל שחולקים הרמב"ם והבה"ג אם יש ענין עצמי במצוות זכירת עמלק, הבה"ג ס"ל לענין של מצוות זכירת עמלק הוי אך ורק הכנה למחיית עמלק, ואילו הרמב"ם [אע"פ שמודה להבה"ג שזכירת עמלק הוי הכנה למחיית עמלק מ"מ] ס"ל שיש בו גם ענין עצמי שהוא גופא משמש כהכנה למחיית עמלק, ומחמת זה נמנה זכירת עמלק ומחיית עמלק לב' מצוות.

ה.

טעם שנשים חייבות בפנימיות הענינים

והנה שיטת הרמב"ם [ע"פ המנ"ח ועוד] דנשים חייבות בזכירת עמלק, והקשו ע"ז המפרשים הרי אין נשים בנות מלחמה, דרק לאנשים עשיית מלחמה ונקמת האויב, כפי שכותב ספר החינוך במ' תר"ג.

אמנם עפ"י ביאור כ"ק אדמו"ר בפנימיות הענינים מובן היטב הטעם
דנשים חייבות בזכירת עמלק, משום שגם עליהם החיוב למחות את המחשבה
כו' ד'יודע את רבוננו ו'מכוון למרוד בו.

וניתן להוסיף עפ"י מה שכתבנו במ"א דזכרון עמלק אצל נשים מחזק
רצון הכללי דכלל ישראל למחותם, א"כ י"ל דמחיית המכוון למרוד בו בלב
הנשים מחזק את רצון הכללי דכלל ישראל למחות את עמלק כפשוטו, ושפיר
נצטוו גם הנשים במחיית עמלק.

ו.

זכירה מחמת נקמה או מטעמים אחרים

הנה המנחת חינוך (מ' תר"ג) עומד על שיטת החינוך שפוטר נשים מזכירת
עמלק משום שאין להם לעשות מלחמה ונקמת האויב, שמובן מזה שטעם
דזכירת עמלק הוא כדי שיקיים מחייתם.

ומקשה "מי עמד בסוד ה' ית' אם הטעם מתמת הנקמה דאפשר גזה"כ⁶
שנזכור שנאתו מאיזה טעם ואנחנו אין יודעים, [ומוסיף] ואפשר אף בביאת
משיחנו שיכרת עמלק מכל וכל ולא יהי' זכר להם מ"מ הזכירה יהי' תמיד
מ"ע לזכור ולא לשכוח (ומה"ט חולק על החינוך וכותב) ע"כ צ"ע דפוטר
נשים ממצוה זו".

והיינו לפי המנחת חינוך הדיון אם נשים חייבות במחיית עמלק או לא
תלוי בשורש המצוה דזכירת עמלק אם היא משום מחייתם או מצוה בפ"ע.

המעייין בשיחה הנ"ל יוכל להבחין בשילוב ב' הסברות גם יחד, דהיינו יש
בזכרון עמלק ענין בפ"ע, מחיית המכוון למרוד בו מהלב, אולם לאידך כל
כולו הוי הכשרה להיות מחיית עמלק בפועל.

6. הנה בנוסף להביאור בתוכן ענין זכירת עמלק בשיחה ישנם עוד ביאורים בדברי חו"ל, ראה בצרור

החיים ח"ט.

זכירת עמלק בימות המשיח - מהו

ע"פ ביאור כ"ק בענין זכירת עמלק בזה"ז הוא מחיית המכוון למרוד בו מלבנו, יש להסתפק בזה דסו"ס יש ענין מסוים בזכרון עמלק להעביר את המכוון למרוד בו, וענין זה שייך בדקות ודקות דדקות בכל הזמנים, ויתכן שמחמת זה עדיין נצטרך לקיים מצוות זכירת עמלק וקריאת פרשת זכור לימות המשיח לאחר מחייתם. אולם לאידך גיסא כיון שמטרת מחיית המכוון למרוד בו הוא מחיית עמלק כפשוטו [מחיייתם בגשמיות] א"כ לאחר שכבר נמחו עמלק אין מקום למחיית עמלק בלב.

ונראה לומר שלאחר שימחה שם ישראל בגשמיות ימחה התנועה של [יודע את רבנו ו]מכוון למרוד בו מלבנו לגמרי, ואע"פ שיהיה עליות אין קץ היינו רק ברוחניות מעלה אחר מעלה, אולם ענין המרידה בו ית' יתבטל לגמרי. וכן משמעות שיחה הנ"ל.